

*Međimurska
narodna nošnja*

Muzej Međimurja Čakovec
studeni-prosinac 1994.

MIHOVLJAN, OKO 1912.

*Međimurska
narodna nošnja*

Muzej Međimurja Čakovec
studenzi-prosinac 1994.

PROSLOV

Kada je Gradskom poglavarstvu predstavljen kulturni program Građa, kao i temeljne odrednice trajnije brige i svekolike pomoći u razvoju kulture i oblikovanju kulturnog identiteta u ovim našim prostorima (ljetoto 1993. g.) prihvaćena je, između ostalih i ideja da se pokrene Radioica za rekonstrukciju narodne nošnje pri Muzeju Međimurja Čakovec. Naime, već dulji niz godina osjeća se potreba za znanstvenom analizom međimurske narodne nošnje. Ono što je javnosti prikazano do sada, bila je jednoobrazna svečana odjeća, koja se oblikovala na sakupljenim eksponatima, pohranjenim u Muzeju Čakovec. No, prikupljena grada nije ravnateljno pokrivala prostor Međimurja. Najveći broj odjevnih predmeta bio je prikupljen iz Donje Dubrave, Preloga i Kotoribe, manji dio iz srednjeg pojasa Međimurja, a gotovo zanemariv broj iz gornjeg dijela Međimurja. Naša su kulturnoumjetnička društva stoga uglavnom oblačila crno-bijelu odjeću, što je bila praksa dugi niz godine na ovim našim prostorima. Tek poneka društva (Nedelišće, Mačkovec) u novije vrijeme umjesto bijelih sukni oblače tibetnice. Osim toga, do sada se nije prakticiralo istovremeno oblačiti različite odjevne predmete unutar grupe plesača, pjevača i sl., što je kod promatrača stvaralo dojam nametnutog, tj. unificiranog. Ova se je Radionica morala pozabaviti jednim od vrlo važnih pitanja: Kako doći do što je moguće više eksponata, a da to budu mesta iz kojih do sada Muzej nije imao primjerke ili pak ih je imao u vrlo malom broju, kako bi se prikupljena grada mogla znanstveno valorizirati. Koncem 1993. god, okupila sam grupu žena istinskih zaljubljenika folklornog naslijeda, koje su bile voljne odvojiti svoje slobodno vrijeme i posvetiti ga našem cilju.

A cilj je bio:

1. Pridobiti što više suradnika po selima cijelog Međimurja, uz čiju pomoći bi mogli doći do osoba ili obitelji koje su sačuvale stare odjevne predmete.
2. Zapisati mustre, »skinuti« sa odjevnog predmeta motive veza ili čipke, skicirati krojeve, prepoznati vrstu tkanine, detaljno opisati odjevni predmet i dr.
3. Stručno-znanstvenom analizom utvrditi za svaki odjevni predmet prostor i vrijeme kada je nastao, naziv predmeta i primjenu.
4. Prikupiti stare fotografije, te načiniti novu foto-dokumentaciju za svaki odjevni predmet.
5. Ponukati javnost na trajno čuvanje duhovnog i materijalnog naslijeđa.

Radionicu su u prvom trenutku pokrenule ove članice:

Ana Loparić (Čakovec), Nevenka Vincens (Čakovec), Marija Ivačić (Čakovec), Lucija Krnjak (Mačkovec), Branka Zuber (Kuršanec), Adela Imbrišak (Čakovec), Klara Zadravec (Čakovec), Valerija Drvoderić (Podturen), Stanko Trstenjak (Marof) i Anica Puklavec (Gornji Mihaljevec).

Moram spomenuti i veliki broj njihovih suradnica (navedene su na kraju kataloga) iz raznih mesta Međimurja, koje su pomagale u sakupljanju grade. Cijeli ovaj projekat ne bi bilo moguće realizirati bez stručnih ljudi, posebice etnologa. Srećom, od prvog trenutka u Radionicu je došla Smiljana Petr-Marčec, etnolog u Muzeju Međimurja Čakovec, koja je usmjeravala ekipu, razgovarala sa suradnicima, bila stručni savjetnik, kontrolor, dakle osoba koja je Radionici dala egzaktniju dimenziju. Kruna višemjesečnog rada Radionice je i ova izložba čiji je autor Smiljana Petr-Marčec. Želim zahvaliti i ostalim stručnim suradnicima koji su sudjelovali u ovom projektu. Vjerujem kako će sva prikupljena grada, foto-dokumentacija, zapisi, poklonjeni predmeti, a iznad svega sačuvana živa riječ iz neposrednih kontakata sa terena, biti dovoljan izazov etnoložima, posebice sjeverozapadne Hrvatske, da prikupljenu gradu znanstveno obrade i stave u kontekst dosadašnjih spoznaja o međimurskoj narodnoj nošnji.

Već nam i ova izložba govori da je učinjen iskorak prema naprijed u odnosu na postojeće stanje i spoznaje. Pa bez obzira, bio taj iskorak veći ili manji, vrijedan je svekolikog truda sviju onih koji su sudjelovali u njemu.

Dragica Karolina Šimunković

IZ DOKUMENTACIJE MMČ

MEĐIMURSKA NARODNA NOŠNJA

Medimurska narodna nošnja nije do sada dovoljno istražena. Ono što je do sada zabilježeno odnosi se pretežno na jedan tip nošnje, koji je s vremenom stiliziran i pojednostavljen za potrebe folklornih i drugih priredbi, dočim se bogatstvo pojedinih varijanti i razdoblja veoma malo spominje.

Akcijom prikupljanja materijala za ovu izložbu proširena su saznanja, a prikupljeni podaci bit će poticaj za daljnji rad na elementima karakterističnim za cijelo područje Međimurja. Međimurje je područje u kojem susrećemo mnoge karakteristike panonskog areala, ali svojim graničnim položajem bilo je podložno utjecajima i sjevernih i zapadnih susjeda. Ti utjecaji primjetni su i u pojedinim varijantama međimurske nošnje.

Također, budući da ovaj kraj rano gravitira prema urbanim i industrijskim središtima, u narodnu nošnju već u 19. stoljeću ulaze elementi građanske nošnje, što je vidljivo iz preuzimanja kupovnih materijala ili iz samog kroja pojedinih dijelova odjeće. U ovom radu nećemo se baviti i opisivati načine dobivanja, prerade i izrade domaćeg tkanja. Napomenimo samo, da je i u Medimurju bio poznat i raširen uzgoj lana i konoplje, njihova prerada, te tkanje domaćeg platna na tkalačkim stanovima za potrebe domaćinstava.

Ovim smo projektom pokušali obuhvatiti i obraditi sve ono što bi moglo pridonijeti da se izvuče iz zaborava i sačuva što više podataka o bogatstvu medimurske nošnje.

Za to su nam na raspolaganju bili predmeti i dokumentacija koji su pohranjeni u muzeju, dijelovi i komplati nošnje očuvane na terenu, sjećanja starijih osoba i stare fotografije, te oskudna literatura i rukopisi.

Razdoblje koje smo tako obuhvatili seže do sredine prošlog stoljeća. O nošnji iz ranijeg razdoblja znamo veoma malo.

Prema oskudnim podacima koje imamo, proizlazi da je nošnja s početka 19. stoljeća bila znatno jednostavnija i uniformnija, po kroju nalik nošnji uže Hrvatske. Načinjena je bila od gotovo posve domaćih tkanina: košulje muškaraca i žena bile su jednostavna kroja, dugih, užih rukava; ženske sukne jednostavno nabrane, a muške gaće normalne dužine i širine. Pregače su bile od obojanog domaćeg platna, a prsluci i ogrtači od sukna. Žene su se ogrtale i maramama ili nekom vrstom zobuna bez rukava i ovratnika. Za pokrivanje glave žene su imale rubac ili peču, a muškarci šešir široka oboda.

Sredinom 19. stoljeća, osobito nakon ukidanja kmetstva, jača diferencijacija u odijevanju, što se osobito očituje u načinu i oblicima ukrašavanja, te unošenju građanskih elemenata u kroju i materijalima.

Nošnja koju smo mi zabilježili, može se podijeliti na dva osnovna tipa: prvi, nazovimo ga »bijela« nošnja, te drugi »raznobojna« nošnja u kojem prevladavaju kupovni materijali.

U »bijeloj«, po materijalu i elementarnom kroju starijoj ženskoj i muškoj nošnji, nalazimo značajke već spomenute panonske, slavenske nošnje. To je jednostavno krojena odjeća, izrađena prvenstveno od domaćeg platna bijele boje, koja se nosi i ljeti i zimi, a prema namjeni (radna, svećana) je više ili manje ukrašavana. Uz osnovne, bijele komade odjeće, tu su i dijelovi koji su pod utjecajem građanskog odijevanja ranо ušli u sastav narodne nošnje. To su prsluci baroknog tipa, rupci i pregače od kupovnih materijala, te obuća izrađena kod majstora obućara.

Drugi tip nošnje načinjen je pretežno od kupovnih materijala, pri čemu ženska nošnja od raznobojnih tkanina. Usporedo s materijalima, mijenja se i krov odjeće.

Uočljivo je da oba tipa nošnje u drugoj polovini 19. stoljeća nalazimo u Medimurju istovremeno pa i ravnopravno, iako je bijela nošnja starija i izvornija. Karakteristično je da muškarci brže preuzimaju građanska odijela za svećanje prigode, a bijelu nošnju zadržavaju kao radnu odjeću. Ženska bijela nošnja, nasuprot tome, duže se zadržala kao svećana odjeća, za vjenčanja i druge svećane trenutke, a svakidašnja nošnja je krojem i materijalima postala nalik na građansku. Bijela nošnja prevladava u Donjem Međimurju, a u Gornjem Međimurju češće susrećemo raznobojni tip nošnje. U cijelom Međimurju najduže u upotrebi ostaju ženska oglavlja, rupci za ogrtanje i pregače, ako ne u materijalu, onda u načinu nošenja.

STARIJI TIP NOŠNJE (BIJELI)

Ženska nošnja — sastavni dijelovi:

— potkošulja (zdulec)— opleće (pleček)— podsuknja (spodnjica, untrčka)— sukna (robača, kikla)— pojas (bešva)— pregača (fertuf, fortuf, šurc)— prsluk (pruslek, prusljek)— marama za ogrtanje (tibet robec)— oglavlja — kapica (poculica, pocelica)— peča— rubac (robec končenec, robec prelevanec)— obuća — visoke cipele (cipeli, cokli)— čizme (čizme, škornji)— čarape (štrumfi, štomfe)— zimska marama (štikanec)— zimski kaputić (bajka)	domaće ili kupovno
bijelo platnokupovni materijali |
|--|---|

Muška nošnja — sastavni dijelovi:

- košulja (róbača)
- hlače (gače)
- prsluk (pruslek, prusljek)
- čizme (čizme, škornji)
- čarape (štrumfi, štrumfe)
- šešir (škrlav, škrljak)
- zimski kaput ili kožuh

Kroj muške i ženske nošnje veoma je jednostavan. Pojedini dijelovi načinjeni su od ravnih pola platna, koji su prema potrebi nabrani (plisirane sukњe), stegnuti uzicom (rukavi, gače), ispod pazuha i između nogavica prošireni četvrtastim umetkom platna.

Ženska i muška nošnja od domaćeg, kasnije kupovnog, bijelog platna, za svečane prilike ukrašavana je na rukavima, rubovima i spojevima bijelim vezom (vez bijelim pamučnim koncem) i šupljikavim vezom (ažur). Motivi su najčešće cvjetni. Osim detalja na poculicama, te utkanicama za pojas u nekim dijelovima Donjeg Međimurja, na bijeloj nošnji ne nalazimo ukrasa u boji. Kolorit nošnji daju kupovni materijali — prsluci, tibet robci i sl.

KARAKTERISTIKE POJEDINIХ DIJELOVA ŽENSKE »BIJELE« NOŠNJE:

POTKOŠULJA (ZDULEC, ZDULCI)

Izrađena od tankog bijelog domaćeg ili kupovnog materijala. Jednostavna izreza, kopča se sprijeda ili na ramenu gumbom. Kratkih rukava na čijim rubovima je našivena jednostavna čipka. Kroj kao kimono ili od ravnih pola s umetkom ispod pazuha. Nosi se ispod plečka. Postoji i varijanta s dugim rukavima, a takovi zdulci nose se ispod zimskog kaputića (bajke). Za svečane prigode ukrašeni su čipkom na rubu rukava i oko vratnog izreza.

OPLEĆE (PLEČEK, REKLA)

Bijela bluza koja se odijeva na potkošulju. Sastoji se od dva jednakata, ravna komada platna za prednji i stražnji dio plečka i širokih rukava koji se iznad lakta stežu trakom tako da čine ukrasne nabore. Gornja širina plečka i rukava skupljena je u sitnim naborima na usku pasicu oko vratnog izreza. Ispod pazuha je proširenje — umetak od platna. Izrez je jednostavan, kopča se na prednjoj strani gumbom ili drukerom. U struku se pleček umeće u suknu. Sašiven je ili od domaćeg platna (tada su rukavi ukrašeni bijelim vezom, ažurom i »caknama« od platna na rubu iznad lakta) ili od tanjeg kupovnog platna s rukavima od prozračnih materijala (tila i sl.) ukrašenih bijelim vezom ili s našivenom kupovnom čipkom.

Opleće s širokim, nabranim rukavima bilježimo u drugoj polovini 19. stoljeća u središnjem, a najviše donjem dijelu Međimurja.

PODSUKNJA (SPODNJICA, UNTRČKA, SPODNJA KOŠULJA)

Podsuknja je sašivena od četiri pole bijelog platna, nabranog u struku na pasicu koja se veže uzicama. Nabori mogu biti uži ili širi, a na prednjoj strani ih najčešće nema (da »ne prave trbuh«). Materijal i ukrašavanje zavisi od namjene. Mogu biti sasvim jednostavne, od bijelog platna bez ukrasa, zatim ukrašene volanima ili s našivenom kupovnom čipkom na donjem rubu, s »caknama« izrađenim u materijalu ili cijele od kupovnog čipkastog materijala (za vjenčanje). Dužina podsuknje zavisi od vrste sukne. Postojale su i kratke podsuknje »unterica za kućte«, veoma kratke i jako nabrane, čija je namjena bila da pojačaju, istaknu bokove (iz istog razloga su u nekim mjestima žene oko bokova vezivale ručnike).

U pravilu, nosilo se više podsuknji, najmanje tri komada i uvijek su bile uškrobljene i kruto zaglačane. Oblačile su se i ispod bijelih suknnji (robača) i suknnji od kupovnih materijala (tibetnice i sl.).

SUKNJA (ROBAČA, KIKLA, SUKNJA)

Suknja od bijelog materijala, domaćeg tkanja ili raznih kupovnih materijala (šifon, organdi i dr.). Sastavljena je od četiri do pet pola platna nabranih na pasicu koja se u struku veže uzicom. Nabori mogu biti veoma sitni (plise) ili širi. Najčešće na prednjoj strani, na trbuhi, nema nabora. Suknja za svaki dan, radna, nema ukrasa, ali su svečane ukrašavane vezom bijelim pamukom po rubovima i spojevima, te šupljikavim vezom (ažurom). Tako su ukrašavane sukne od domaćeg tkanja, dok sukne od kupovnih materijala najčešće već imaju tvornički utkan ukras. U Donjem Međimurju (Donja Dubrava) nalazimo sitno nabранe sukne koje imaju na stražnji dio pasice našivenu utkanicu u boji (crveno, crveno i plavo). Dužina sukne varira. Dok u zapadnom dijelu, prema kazivanju, seže do tla, u nekim mjestima Donjeg Međimurja kratka je do koljena, a najčešće dopire do pola listova (»do pol litki«).

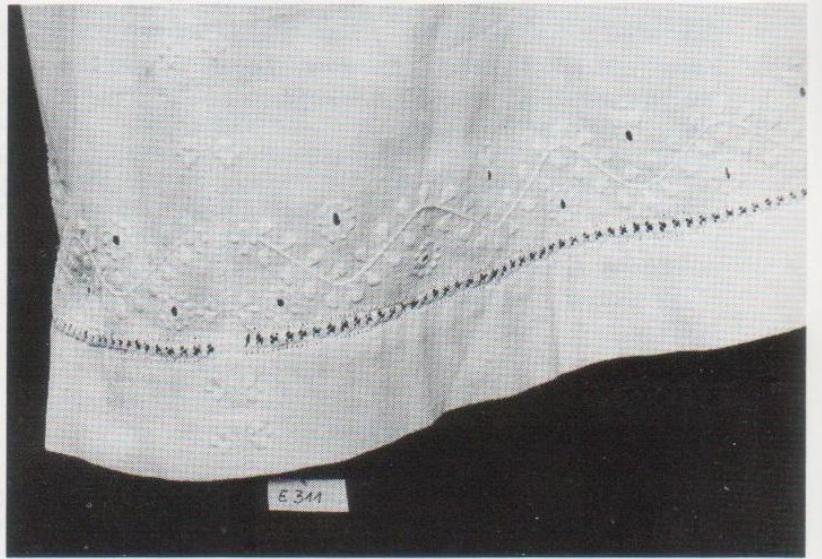
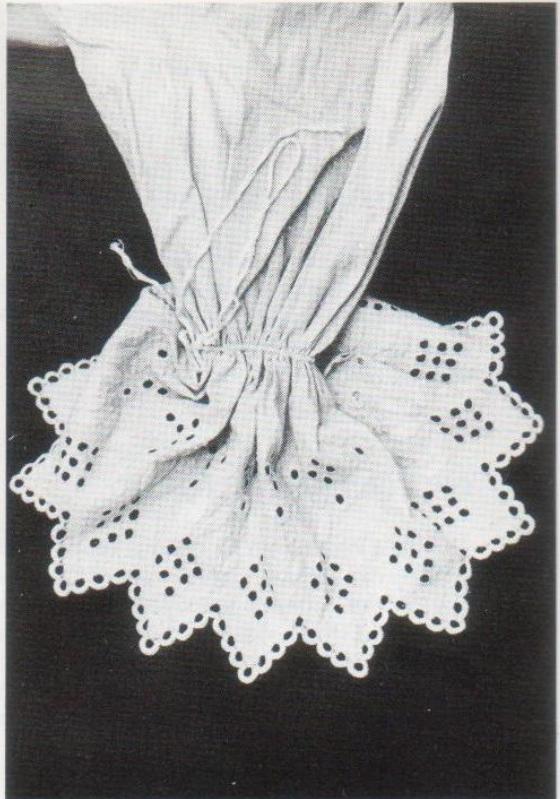
Kao što smo već napomenuli, bijele sukne najduže su se zadržale u nošnji za svečane prigode i vjenčanja.

POJAS (BEŠVA, BEŠVICA)

To je traka od brokatne svile, tafta i sličnih materijala živih boja. Široka 5 — 7 cm, veže se pomoću uzica, kopča metalnim zakvačkama ili kopčom. Podstavljena je čvrstim platnom, žuticom i prošivena šivaćom mašinom. U Donjem Međimurju susrećemo i utkanicu prišivenu na stražnji dio pasice sukne (bešvica). Pojas se vezao sprijeda ili sa strane, tako da bi se straga »lijepo vidio«. Uz pojaz se nosila pregača s uzicama, koje bi nakon vezivanja bile sakrivene ispod njega.

ŽENSKO OPLEĆE, PLEČEK, ČEHOVEC, MMČ

ŽENSKA SUKNJA, ROBAČA, DOMAŠINEC, MMČ

PREGAČA (FERTUF, FORTUF, FORTUK, ŠURC ŠUREC)

Pregača je sastavni, neizostavni, dio međimurske ženske nošnje. Susrećemo je kod starijeg i kod novijih tipova nošnje, u radnoj, ali i svečanoj odjeći.

Budući da bilježimo više oblika, dužina i materijala, zavisno od toga kada i na kakvu suknju su se pregače nosile, o njima ćemo govoriti i kod bijele i kod nošnje od kupovnih materijala.

Osnovni oblik pregače koja se nosila na bijelu suknju je četvrtasti, sastavljen od dviju jednakih pola crnog, kupovnog materijala (ranije domaćeg, obojenog platna). Od namjene je zavisila i finoća materijala — glot, lister, brokatna svila. U struku je materijal nabran na pasicu, koja se na leđima veže uzicama, ili vrpcama od istog materijala kao pregača. Pregača je iste dužine kao suknja.

Za vjenčanja je nošena i bijela pregača, istog oblika, ali od kupovnog, čipkastog materijala.

Na takovim crnim pregačama susrećemo i ukrašavanje svilenim koncem u boji, vezenje (našivavanje) raznobojnih cvjetića uz donji rub, te na prednji spoj pregače ili ukrasni »štep« u boji.

Pegače ovog oblika nemaju džepove. Džepovi se, kao i našivena kupovna čipka, javljaju kasnije.

PRSLUK, (PRUSLEK, PRUŠLJEK)

Javlja se samo kod bijele nošnje, uz pleček.

Prsluk je mali, isključivo ukrasni element nošnje, svojim oblikom podsjeća na baroknu, građansku odjeću. Sašiven je od tvorničkih materijala, atlas svile, tafta i sličnih. Podloga je crna, tj. jednobojna, a na njoj su štampani ili utkani raznobojni cvjetni motivi. Krojen je od dviju jednakih prednjica koje se nastavljaju na leđni dio, a tamo su po sredini spojene. Na donjem dijelu našivena je široka traka, najčešće brokatna s cvjetnim uzorkom živilih boja. Duljinom prsluk seže malo iznad struka. Duboko je izrezan na ramenima i prsima, izrezi su obrubljeni trakom u boji. Na leđima se često javljaju ukrasni šavovi našiveni rukom ili šivacom mašinom, svilenim koncem u boji (križići, cik-cak linije i dr.).

Podstavljen je domaćim platnom. Prsluk se na prednjoj strani (iznimno na ramenima) kopča metalnim kopčama.

MARAMA ZA OGRTANJE (TIBET, TIBET-ROBEC)

Iako kupovni, najprepoznatljiviji je dio međimurske ženske nošnje. Tibet je velika, četvrtasta marama, najčešće veličine 160 x 160 cm. Izrađena je iz laganije jednobojne vunene ili svilenkaste tkanine sa otisnutim cvjetnim motivima veoma živilih boja. Tibeti mogu biti svih boja — od crne, ljubičaste i crvene do svijetložute (u narodu postoje za njih slikoviti nazivi, npr. vinski, pivinski, šnovati s cvjetjem i sl.). Po krajevima je tibet optočen resama tvorničke izrade, koje su zavisno od materijala marame svilenkaste ili vunene. Česte su i vunene deblje rese, ručno nanizane uz rub marame u više boja, koje se postupno smanjuju (tibet batanec).

Tibet se nosio i na bijelo opleće (pleček) i na bluzu od kupovnog materijala (baledu), i to tako da je složen u trokut, prebačen preko ramena, preko prsa presložen, u struku čvrsto stegnut i vezan na leđima tako da uglovi padaju na bokove i u sredini se vidi mašna od pregače (ili pojasa). Na terenu smo zabilježili i maramu ista naziva, tibet, od vunenog materijala na koji su pamučnim koncem ručno našiveni raznobojni cvjetovi (D. Mihaljevec), ali tu maramu žene ne nose na isti način, nego je samo prebacuje preko ramena.

ZIMSKA MARAMA ZA OGRTANJE (ŠTRIKANEC, SUKNATI ROBEC, BUNDEK)

Velika pletena marama, četvrtasta oblika, kojom su se žene ogrtale zimi. Nosila se složena u trokut i prebačena preko ramena. Boja štrikanca je zavisna od toga kome je namijenjena. Starije žene nosile su štrikance crne boje, djevojke i mlade snahe svjetlijе boje.

U Gornjem Međimurju zabilježili smo i suknati robec (star 150 godina), veliku crnu maramu od sukna s dugim vunenim resama, koja složena i prebačena preko ramena prekriva gotovo cijelu ženu. Takva marama sigurno je ostatak starije nošnje s početka 19. stoljeća.

Novija varijanta je bundek. To je manja, trokutasta marama od bukle-vune s ukrasnim resama, koju su nosile djevojke i mlade snahe čvrsto stegnuta preko ramena bluze baleda.

POCULICA, POCELICA S
NOKLIČKAMI I NECOM,
PODTUREN, 1994.

DESNO: RUBAC, PRELEVANEC, PODTUREN, 1994.

OGLAVLJA — POCULICA — PEČA — RUBAC KAPICA (POCELICA, POCULICA)

Mala kapica na koju se na stražnjem dijelu pričvršćuje leptirasta mašna (žnjora, napliček, mašlin, kitica), te ponegdje (Podturen, Novakovec) sprijeda ukrasna traka (nec).

Kapicu, poculicu nosile su udane žene, zasebno ili ispod rubca, ali je ona brzo svedena samo na svečano oglavlje, a funkciju pokrivala glave preuzima rubac. Žene su poculice nosile uz sve oblike nošnje, što nam potvrđuju i stare fotografije. Najstariji oblik poculice bio je vjerojatno izrađen od platna i ukrašen vezom. Poculice koje mi poznajemo izrađene su iz prozračnih materijala: vezenog tila, čipke ili kačkane. Mašne su u pravilu od tila, bijelo izvezenog. Iznimka su mašne zatečene u Muzeju (iz Kotoribe i Donje Dubrave), koje su od batista izvezenog svilenim koncem u boji i obrubljene čipkom. Sama kapica sastoji se od tri dijela. Gornji dio koji prekriva gornji i tjemeni dio glave, naziva se »halovec« i napravljen je spojem dvaju komada. Treći, koji prekriva dio nad čelom, nazivaju »čipka«, bez obzira da li je od čipke ili kačkan.

Sastavni dio poculice je mašna, koja se leptirasto veže i dugom ukrasnom iglom učvršćuje na tjemeni dio kapice. Ponekad su na mašnu dodane i raznobojne vrpce u boji.

Ukrasna traka (nec) javlja se u srednjem dijelu Međimurja. Sastoji se od dvije ili tri ukrasno nabrane vrpce u više pastelnih boja, ponekad je još i ukrašena staklenim perlicama (đundje, đundi). Nec se veže preko poculice iznad čipkastog, prednjeg dijela.

Frizure su bile sastavni dio oglavlja. Ispod poculice, ispletena kosa vezivana je u pundu (kovrtalj, punt), a na čelu je pomoću sapuna ili sličnog učvršćivača slagana u pravilne kovrče (čipkale su kosu). Za manje svečane prilike samo je glatko začešljana u pletenice smotane u pundu. Budući da takvo uređivanje kose traži mnogo vremena i truda pa i dužinu kose, žene se počinju snalaziti pomoću umetaka načinjenih od kose: bilo pletenica koje su se umetale straga pod poculicu (kovrtalj) ili traka na koje su ukosnicama učvršćene kovrče kose (narudani lasi, čipka), koje se zatim vežu na čelo ispod poculice, pa i rupca.

Kao što smo već spomenuli, poculice su uglavnom kačkane ili izrađene od tila na kojem su bijelim pamučnim koncem izvezeni geometrijski i cvjetni motivi. Nije rijetkost ni kombinacija da je jedan dio od tila, a drugi kačkani. U mjestima Donjeg Međimurja (Sv. Marija, D. Mihaljevec, Čukovec, Gardinovec, Jurčevac, D. Dubrava i Kotoriba) nalazimo na prednjem dijelu i pravu čipku rađenu na batiće. U novije vrijeme najčešće susrećemo poculice od tila ili s kupovnom, tvorničkom čipkom. Lako se poculice ponekad ukrašavaju dodacima u boji — vrpce na mašni; pastelne nec-trake: na prednjoj strani uvučena dva-tri pamučna konce u boji; staklene perlice (đundi) — njihova osnovna boja je bijela.

Kao zanimljivost spomenimo i dva osamljena slučaja, kada je poculica izrađena od platna s našivenim ukrasnim motivom (Peklenica, Sv. Martin). Za ova dva primjera treba utvrditi da li su ostatak starijeg, drugdje zaboravljenog, oglavlja ili su preuzeti iz susjedne Slovenije.

PEČA

Peča je kvadratna marama od finih materijala, tanko platno, organdij, batist. Njena dva kraja obrubljena su čipkom tvorničke ili domaće izrade. Uglovi platna koje je obrubljeno čipkom, ponekad su bijelim vezom izvezeni cvjetnim motivima ili monogramom. Uštirkana i složena u trokut, marama se stavlja na glavu tako da se čipkaste strane uzdižu iza glave i padaju na leđa.

Nekada su je nosile mlade žene u svečanim prigodama iznad poculice, ali već odavno ima samo obredno značenje — polažu je mladenki na glavu na sam dan vjenčanja.

RUBAC / ROBEC

Rubac na glavi nosile su starije udane žene. Nekada se nosio ponad poculice ili ukrasne trake (nec), ali ubrzo postaje jedino pokrivalo glave. U ovom stoljeću, prema kazivanju i fotografijama, prestaje biti ne samo jedna od oznaka udane žene, nego i samo pokrivanje glave prestaje biti obvezno. Žene rubac nose samo u određenim prilikama i za određenu namjenu (u crkvu, za svečane prigode, za zaštitu kod određenih radova).

Kupovni, četvrtasti, obrubljeni komad tkanine preslagao se u trokut i polagao na glavu. Za svečane prigode vezivao se u čvor ispod brade, za rad vezivao se na potiljku.

O materijalu od kojeg je izrađen ovise i njegovi nazivi: svečani, svileni »prelevanec, parlevanec«, svakodnevni »končenec, molnati robec«.

ZIMSKA MARAMA, SUKNATI ROBEC,
MAROF, 1994.

ZIMSKI KAPUTIĆ, BAJKA,
MAČKOVEC, 1994-

ZIMSKI KAPUTIĆ (BAJKA, BENDEK, BALED, BEKEŠ)

Zimski kaput javlja se sredinom prošlog stoljeća kao zamjena za suknene ogrtače i zobune. U opisima tog razdoblja spominju se i kaputi »mentenica« i »decembriš«, no, budući da ih tijekom ovog rada nismo susreli na terenu (ni u muzeju), donosimo opis kratkog zimskog kaputića (bajka) potvrđenog praktički u cijelom Međimurju.

To je kratki, zimski kaputić, obvezno crne boje, sašiven od sukna, podstavljen i vatiran, često obrubljen imitacijom krvna. Krojem naglašenog struka, na bokovima zvonasto proširen, uskih dugih rukava, okrugla izreza bez ovratnika, prednjice kopčane metalnim kopčama, zakvačkama. Na prednjici su često našivena dva džepa, obrubljena kao cijela bajka. Svečani kaputići su uz »krzno« ukrašeni i svjetlucavim »đindama«, šljokicama.

Ispod kaputića su žene nosile potkošulje, zdulce, s dugim rukavima, koje su za svečane prilike bile uz izrez i na rubovima rukava ukrašene čipkom.

Postoji i laganija, »ljetna« varijanta kaputića. Oni su sašiveni od samta ili pliša, često su samo podstavljeni, bez vatiranja. Krojeni su kao bluza baleda i mogu biti i drugih boja, smeđi, zeleni.

Kaputiće su izradivali majstori krojači, tako da je ova odjeća prijelaz od starije nošnje na noviju, sve manje šivanu kod kuće.

OBUĆA

Na području Međimurja susrećemo vrlo rano samo obuću koju su izradivali postolari. To su crne, kožne visoke cipele s vezicama i potpeticom (cipeli, šolci) ili čizme (škornje, čižme).

Uz takvu obuću nošene su bijele čarape (štrumfe, štomfe).

U svakidašnjem životu žene su najčešće bile bosonoge, obuća je bila za zimsko razdoblje i uz svečanu nošnju.

U ranijem razdoblju spominje se i neka vrsta opanaka, no oni ne samo da nisu potvrđeni na terenu, nego su i posve zaboravljeni.

KARAKTERISTIKE POJEDINIХ DIJELOVA MUŠKE NOŠNJE: MUŠKA KOŠULJA (ROBAČA)

Muška košulja, robača, sašivena je od bijela domaćeg platna. Osnovni kroj sastoji se od jedne pole platna na kojoj je načinjen izrez i našiveni rukavi. Stariji oblik bio je bez ovratnika, s otvorom na leđima (karakteristično, ali bilježimo i otvor na prednjoj strani) koji se vezivao uzicom ili kopčao gumbom. Već u 19. stoljeću javljaju se oblici s ovratnikom kao na građanskoj košulji, kopčani sprijeda s više gumba, često i s ukrasnim ušicima. Rukavi robače su široki, završavaju nabrani u manžetu koja se veže uzicom ili kopča gumbom. Ispod pazuha ušiven je četvrtasti umetak od platna.

Svečane robače ukrašavane su bijelim vezom (cvjetni motiv) uz ovratnik, na manžetama, spojevima na ramenima, te uz donji rub robače. Tu se javlja i šupljikavi ukras, vez »ribnica«. Robača se odijeva tako da slobodno pada izvan na gaće.

HLAČE (GAČE)

Izradene su od bijela domaćeg platna. Nogavice su sašivenе od presavijenih pola platna između kojih je umetnut četvrtasti komad platna. U pojasu je uvučena uzica (svitnjak) kojom se gače vežu. Njihova dužina varira, najčešće su duge do gležnjeva. Ponekad su na donjem rubu ukrašene resama izvučenim u materijalu. Nose se u pravilu uvučene u čizme, ali ponegdje i preko njih.

PRSLUK (PRUSLEK, PRUSLJEK)

Sašiven od crnog sukna, podstavljen bijelim platnom, okrugla izreza s našivenom uskom ogrlicom od ista materijala. Prednjice prsluka su pri dnu koso završene. Ledni dio, sastavljen od četiri dijela, priljubljen uz tijelo, kraći od prednjice i ravno završen. Kopča se metalnim gumbima, najčešće kruškolika oblika. Na prednjicama su urezani džepovi.

Prsluk se nosio kao sastavni dio svečane muške nošnje.
Tamne prsluke s redom metalnih gumbi spominju i opisi s početka 19. stoljeća.

ŠEŠIR (ŠKRLAK, ŠKRLJAK)

Crne, ponekad zelene boje, također je bio sastavni dio muške nošnje. Zanatski proizvod, izrađen od pusta, s pričvršćenom svilenom trakom uokolo iznad oboda.

Do sredine 19. stoljeća nosilo se šešire široka oboda, a poslije ulaze u uporabu manji, okrugli šeširi. Usporedno s tom promjenom dolazi i promjena frizure. Do sredine prošlog stoljeća muškarci su imali dugu kosu, koja je, ili slobodno padala na ramena, ili je straga bila dvostruko isprepletena.

OBUĆA — ČIZME (ČIŽME)

Uz ovdje opisanu nošnju muškarci su nosili crne čizme s tvrdim sarama. Čizme su izrađivali majstori postolari. U ranijim razdobljima spominju se i smedi opanci.

ZIMSKA ODJEĆA — KAPUTI I KOŽUH

U zimskom razdoblju muškarci su odijevали kratke (reklec, baleda), duge (decembrica, mentenica) kapute ili kožuhe s krznom okrenutim prema tijelu (bundek, kožulec).

Nemamo točna saznanja kako su ti kaputi izgledali, a u muzeju se nalazi samo nekoliko primjeraka kožuha iz Donjeg Međimurja. To su kožusi od ovčje kože s dugim rukavima. Krzno je okrenuto prema tijelu, a izvana je koža žuto obojena i ukrašena aplikacijama. Kopčanje je na prednjici pomoću unakrsnih traka učvršćenih na gume.

MUŠKA NOŠNJA, NOVAKOVEC, POČETAK 20. STOLJEĆA

NOŠNJA OD KUPOVNIH MATERIJALA — RAZNOBOJNA

Kod opisa ove nošnje zadržat ćemo se samo na ženskoj nošnji, budući da muška odjeća već u prošlom stoljeću postaje toliko nalik na građansku, gospodsku, da nema potrebe ulaziti u podrobnije opise. Napomenimo samo, da se »gospodski« način odijevanja muškaraca prvo javlja u zapadnom području, a onda se postepeno proširio na cijelo Međimurje.

Ženska nošnja — sastavni dijelovi:

- bluza (baleda, frak) i bluza (dudač, spuhač)
- suknja (tibetnica, guzanjka, faldanka...)
- podsuknja (spodnjica, untrčka)
- pregača (fertuf, fortuf, šurc)
- marama za ogrtanje (tibet)
- oglavlja — kapica (poculica)
 - rubac (prelevanec, končenec)
- obuća — visoke cipele (cipeli, cokli)
 - čizme (čižme, škornji)
- čarape (štrumfi, štomfe)
- zimski kaputić (bajka)
- zimska marama (bundek)

Osnovna razlika između ove i »bijele« nošnje jest u materijalu od kojeg su sašiveni osnovni dijelovi, suknja i bluza, te u njihovom kroju. Ostali dijelovi su isti ili su malo modificirani (podsuknja, pregača, tibet), ili pak posve nestaju (prsluk). Ukrašavanje ručnim radom, vezom, javlja se samo ponekad na suknjama tibetnicama i ostaje na poculicama, tamo gdje su još u upotrebi.

BLUZA (BALEDA, FRAK, BLUUJZ, BALEC, JANKRLIN)

Prema kazivanjima, starim fotografijama i zapisima, ulazi u nošnju već sredinom prošlog stoljeća.

Sašivena od tvorničkih materijala, svakodnevna je od jednostavnih, a svečana od svilenih, brokatnih i sličnih »blještavih« materijala.

Bluza je krojena usko uz struk, a na bokovima se proširuje u bogatim naborima. Uski ovratnik prileže uz vrat. Na prednjici se kopča nizom gumbi ili drukerima, od vrata do struka. Rukavi su visoko ušiti do ramena, uski i dugi, završavaju visokom manžetom. Cijela bluza prošivena je ukrasnim ušicima koji naglašavaju njen kroj. Iznad prsiju rezana je i ukrasno prošivena ravnim, kosim ili cik-cak ušicima. Najčešće je podstavljeni platnom i s unutarnje strane u struku ima uzice za vezanje.

Žene su je nosile na suknju koja je bila često od istog materijala nabранa u šire ili uže nabore. Preko bluze vezale su maramu tibet, zimski bundek ili odijevale zimski kaputić, bajku.

BLUZA (DUDAČ, SPUHAČ)

Ovaj tip bluze javlja se početkom 20. stoljeća.

Za razliku od prije opisane bluze, ova je široka, ravno krojena, na bokovima stegnuta uskom pasicom. Imala okrugli izrez s malim ovratnikom. Prema materijalu od kojeg je sašivena, svečana je ili svakodnevna. Često je odijevana sa suknjom od istog materijala (haljinu, ančuk). Bijele spuhače, dudače, od tila ili svilenih materijala, nosile su žene 30-tih godina na vjenčanja.

Uz ovu bluzu ne nosi se tibet-marama.

SUKNJA (TIBETNICA, GUZANJKA, FALDANKA, KIKLA, GUZANICA, ROBAČA)

Suknje šivene od kupovnih materijala, najčešće zagasitih boja, nosile su žene, kao i bluze balede, već sredinom 19. stoljeća.

Njihovi nazivi vežu se, ili na materijal od kojeg su sašiveni (tibetnica, štofnatica, listernjača), ili na način šivanja (faldanka, guzanjka, na velike falde...).

Šivane su od tri pole materijala, više (plisé) ili manje nabranog, na trbuhu bez nabora. Suknja sa strane u pravilu nije sašivena, nego se uzduž cijele dužine kopča drukerima, a u struku veže vrpcama.

Najrazličitije varijante suknji sašivenih od tvorničkih materijala možemo svesti na dva karakteristična oblika. Prvi oblik suknje sa širim naborima, faldama, načinjene od teških svilenih materijala, duge do gležnjeva i prekrivene isto tako dugom pregačom. Drugi, vjerojatno nešto mlađi, suknje su sa sitnim naborima, plisirane. One su kraće, do ispod koljena, najčešće sašivenе od laganih vunenih materijala s utkanim sitnim cvjetnim motivima (ili su takve cvjetiće našivale žene sviljenim koncem). Takve suknje (tibetnice, guzanjke, faldanke) bile su svih boja, od svjetlih do zagasitih, zavisno od namjene i dobi žene. Na suknje tibetnice odijevalo se crne pregače od svilenih materijala, kraće, polukružne, često opšivenе kupovnom čipkom iste boje.

Svakodnevne suknje šivene su od »običnijih« materijala i često su bile karo uzorka.

Ispod svečanih suknji odijevano je, kao i ispod suknje robače, više komada podsuknji.

Uz duge suknje nosila se bluza baleda, a uz plisirane suknje sve vrste bluza, bijeli pleček, bluza baleda i bluza dudač. Preko plečka i balede vezivala se tibet marama.

Posebno svečana nošnja bila je duga suknja, bluza baleda, duga pregača, sve od svilenih, brokatnih materijala, ogrnuto tibetom.

PODSUKNJA (SPODNJICA, UNTRČKA, SPODNJA KOŠULJA)

Uz ovu nošnju nošene su iste podsuknje kao i uz bijelu nošnju.

PREGAČA (FORTUF, FERTUF, FORTUK, ŠURC, ŠUREC)

Uz nove materijale, javlja se i novi oblik pregače. Dok je ranije pregača bila u pravilu pravokutna i dužine suknje, sada su pregače polukružno krojene, znatno kraće i često obrubljene kupovnom čipkom. Prevladava crna, ali i crno plava atlas svila (za mlade snehe). Ovakove pregače imaju široke vrpce za vezivanje i džep našiven s prednje strane. Svakodnevne pregače, one za rad, od jeftinijih su materijala i često imaju kvadratni dodatak na prsima s vrpcom oko vrata. Za vjenčanja se opasuju bijele pregače, četvrtaste ili polukružne, sašivene od tankih, čipkastih kupovnih materijala. Kasnije su česti kompleti (tibetna haljina, ančuk) u kojima su suknja, bluza i pregača od istog materijala.

MARAMA ZA OGRTANJE (TIBET-ROBEC)

Tibet-robec veže se preko bijelog plečka i preko bluze balede, osobito u svečanim prigodama. Nikada se ne nosi uz bluzu tipa dudač.

OGLAVLJA (POCULICA, RUBAC)

Uz nošnju od kupovnih materijala, žene su nosile ista oglavlja kao uz bijelu. Tijekom vremena, poculica ostaje samo za najsvečanije prigode i obrede, a i rubac postaje pokrivalom bez dubljeg značenja i postepeno prestaje biti obvezatan.

ZIMSKA ODJEĆA (ZIMSKA MARAMA, ZIMSKI KAPUTIĆ)

Zimska marama za ogrtanje zadržava se i uz ovu nošnju. Osobito je izražen (iako ne u cijelom Međimurju) zimski bundek, trokutasta marama od bukle-vune, kao dekorativni dodatak nošnji mladih žena i djevojaka.

Zimski kaputić, bajku, koji smo već opisali u sastavu bijele nošnje, podjednako se nosi i uz nošnju od kupovnih materijala.

DJEĆJA NOŠNJA

Dječja nošnja nije posebno obrađivana, već i zbog toga što je uobičajeno da se kod nas djeca odijevaju na isti način kao i odrasle osobe. Do školskog uzrasta, djevojčice i dječaci bili su odjeveni u duge košuljice, a tada dobivaju odjeću koja se po kroju i materijalu ne razlikuje od nošnje odraslih.

Jedina je razlika kod djevojaka: one ne pokrivaju glavu, nego kosu pletu u pletenicu koja pada na leđa. Djevojkama su bile dozvoljene (kao i mladim ženama) i svjetline, življe boje u odijevanju.

Na kraju treba naglasiti da je ovaj opis međimurske nošnje još uvijek pojednostavljen i nepotpun. Posljednjih 150 godina bile su izuzetno bogate promjenama u načinu života međimurskog seljaka, što se odrazilo na načinu njegova odijevanja. Budući da te promjene nisu tekle ravnomjerno u svim djelovima Međimurja, a utjecaji pograničnih susjeda, opet su bili više ili manje izraženi u određenim razdobljima, dobivamo danas prilično raznoliku sliku međimurske nošnje. Isprepliću se razne vrste materijala, krojeva, naziva i načina nošenja svakodnevne, pa i svečane nošnje.

Ovim projektom nisu obuhvaćene sve varijante pojedinih područja i razdoblja, niti je bilo moguće detaljnije obraditi načine ukrašavanja, osobito najsvečanije, vjenčane nošnje, što i nije bio ciljem ove akcije. Kao što je u uvodu navedeno, namjera nam je bila prikupiti, prikazati i sačuvati ono što još živi u sjećanjima na, ne tako davna, vremena kada je nošnja bila obvezatnim dijelom seoskog života.

Na temelju ovdje prikupljenih podataka moguće je nastaviti istraživanja koja bi obuhvatila i riješila nedoumice i sada prisutne praznine i tako zaokružiti sliku međimurske narodne nošnje.

Smiljana Petr-Marčec

MIHOVLJAN, OKO 1905.

NOVAKOVEC, OKO 1914.

PRELOG, OKO 1922.

KATALOŠKI POPIS IZLOŽENIH PREDMETA DIJELOVI NOŠNJE

1. OPLEĆE, PLEČEK, Čehovec, MMČ, inv. br. 39
2. OPLEĆE, PLEČEK, Goričan, MMČ inv. br. 36
3. SUKNJA, ROBAČA, Domašinec, MMČ, inv. br. 72
4. PREGAČA, FORTUF, Kotoriba, MMČ, inv. br. 99. oko 1900. g.
5. PREGAČA, FERTOF, Goričan, inv. br. 45. oko 1900. g.
6. POJAS, Goričan, MMČ, inv. br. 131
7. POJAS, Jurčevac, MMČ, inv. br. 699, oko 1900. g.
8. ŽENSKI PRSLUK, PRUSLEK, Čehovec, MMČ, inv. br. 112
9. ŽENSKI PRSLUK, PRSLUK, Donja Dubrava, MMČ, inv. br. 283, poč. 20. st.
10. ŽENSKI PRSLUK, PRSLUK-LAJBEK, Domašinec, MMČ, inv. br. 113
11. SUKNJA, TIBETNICA, Palinovec, MMČ, inv. br. 983, poč. 20. st.
12. SUKNJA, PLISIRKA, Sv. Marija, MMČ, inv. br. 956, 1939. g.
13. SUKNJA, GUZANJKA TIBETNA NA RUŽICE, Gardinovec, MMČ, inv. br. 898, poč. 20. st.
14. BLUZA, BALEDА, Cirkovljan, MMČ, inv. br. 1117, poč. 20. st.
15. BLUZA, FRAK, Goričan, MMČ, inv. br. 127
16. MARAMA, TIBET ROBEC, Čukovec, MMČ, inv. br. 975, poč. 20. st.
17. MARAMA, TIBET ROBEC, Podturen, MMČ, inv. br. 161, 1890. g.
18. RUBAC, KONČENEC, Sv. Juraj u Trnju, MMČ, inv. br. 981, poč. 20. st.
19. RUBAC, ROBEC, Donja Dubrava, MMČ, inv. br. 822, poč. 20. st.
20. RUBAC, PRELEVANEĆ, Palinovec, MMČ, inv. br. 978, poč. 20. st.
21. RUBAC, PRELEVANEĆ, Turčišće, posudila Jančec Franca, poč. 20. st.
22. ZIMSKI KAPUTIĆ, BAJKA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 49
23. ZIMSKI KAPUTIĆ, BAJKA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 142.
24. ZIMSKI KAPUTIĆ, BAJKA, Hodošan, MMČ, inv. br. 882, 19. st.
25. ZIMSKI KAPUTIĆ, BAJKA, Sv. Marija, MMČ, inv. br. 953, poč. 20. st.
26. ZIMSKA MARAMA, ŠTRIKANEC, Sv. Križ, poklonila Novak Magdalena
27. ZIMSKA MARAMA, ŠTRIKANEC, Turčišće, posudila Jančec Franca, kraj 19. st.
28. PEĆA, Donja Dubrava, MMČ, inv. br. 230, 1916. g.
29. PEĆA, NAPLIČEK ZA POCELICU ZA MLADU, Gardinovec, MMČ, inv. br. 308, kraj 19. st.
30. POCULICA S MAŠNOM I UKRASNOM IGLOM, POCULICA S ŽNJOROM, Kotoriba, MMČ, inv. br. 237, 238, 241, poč. 20. st.
31. POCULICA S MAŠNOM, POCULICA S ŽNJOROM, Donja Dubrava, MMČ, inv. br. 231, 282, kraj 19. st.
32. POCULICA S MAŠNOM, POCULICA S ŽNJOROM, Jurčevac, MMČ, inv. br. 701, 703
33. POCULICA, POCELICA S ĐUNDAMA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 305
34. POCULICA, POCELICA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 296, kraj 19. st.
35. POCULICA, POCELICA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 301, kraj 19. st.
36. MAŠNA, ŽNJORA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 278, kraj 19. st.
37. MAŠNA, ŽNJORA, MMČ, inv. br. 292
38. MAŠNA, ŽNJORA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 298, kraj 19. st.
39. MAŠNA, ŽNJORA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 299
40. MAŠNA, ŽNJORA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 306, kraj 19. st.
41. POCULICA, Donja Dubrava, MMČ, inv. br. 232, poč. 20. st.
42. MAŠNA, ŽNJORA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 297
43. POCULICA, POCELICA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 291, kraj 19. st.
44. MAŠNA, ŽNJORA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 276, kraj 19. st.
45. POCULICA, Donji Mihaljevec, poklonila Igrec Katarina
46. POCULICA, Kotoriba, MMČ, inv. br. 237, poč. 20. st.
47. POCULICA, Jurčevac, MMČ, inv. br. 702.
48. POCULICA, POCELICA, Gardinovec, MMČ, inv. br. 277
49. MAŠNA, ŽNJORA, Donja Dubrava, MMČ, inv. br. 233, 1916. g.
50. MAŠNA, ŽNJORA, Kotoriba, inv. br. 239
51. POCULICA, Turčišće, posudila Jančec Franca

OSTALI DIJELOVI NOŠNJE PRIKUPLJENI ZA IZLOŽBU:

52. SUKNJA, Donji Mihaljevec, poklonila Igrec Katarina
53. SUKNJA, Sv. Marija, poklonila Vadas Marija, poč. 20. st.
54. SUKNJA, KIKLA NAŠITA BARŠUNJSKA, Novakovec, posudila Grbavec Sabina

55. SUKNJA, KIKLA NAŠITA ŠTOFNATA, Novakovec, posudila Grbavec Sabina
 56. SUKNJÀ, KIKLA, Vratišinec, poklonila Vugrinec Marija, poč. 20. st.
 57. SUKNJA, KIKLA, Vratišinec, poklonila Vugrinec Marija, poč. 20. st.
 58. SUKNJA, Sv. Marija, poklonila Gašparić Barbara, 1938. g.
 59. PRÉGAČA, ŠURC, Donji Mihaljevec, poklonila Igrec Katarina
 60. SUKNJA, KIKLJA SVAKIDAŠNJA, Turčišće, posudila Jančec Franca, poč. 20. st.
 61. PODSUKNJA, SPODNJICA, Turčišće, posudila Jančec Franca, poč. 20. st.
 62. PREGAČA, FERTUF, Turčišće, posudila Jančec Franca, poč. 20. st.
 63. BLUZA, BALEDÀ, Sv. Marija, poklonila Vadas Marija
 64. BLUZA, BALEC, Podturen, posudila Salaj Terezija
 65. ZIMSKI KAPUTIĆ, BEKEŠ S FELBEROM, Sv. Marija, poklonila Gašparić Barbara
 66. ZIMSKI KAPUTIĆ, BALEDÀ, Donji Mihaljevec, poklonila Igrec K.
 67. MARAMA, TIBET, Štefanec, poklon
 68. RUBAC, TIBET, Štefanec, poklon
 69. RUBAC, PRELEVANEC, Štefanec, poklon
 70. RUBAC, PRELEVANEC, Štefanec, poklon
 71. RUBAC, PRELEVANEC, Štefanec, poklon
 72. RUBAC, PRELEVANEC, Vratišinec, poklonila Vugrinec Marija
 73. RUBAC, PRELEVANEC, Vratišinec, poklonila Vugrinec Marija
 74. RUBAC, PRELEVANEC, Vratišinec, poklonila Vugrinec Marija
 75. RUBAC, PRELEVANEC, Vratišinec, poklonila Vugrinec Marija
 76. RUBAC, PRELEVANEC, Vratišinec, poklonila Vugrinec Marija
 77. RUBAC, PRELEVANEC, Vratišinec, poklonila Vugrinec Marija

KOMPLETI NOŠNJE

I. SVEČANA ŽENSKA NOŠNJA, Donja Dubrava, MMČ, inv. br. 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 224, 226, poč. 20. st.

OPLEČE — PLEČEK
 POTKOŠULJA — ZDULEC
 SUKNJA — ROBAČA FALDENKA
 PODSUKNJA — UNTERKA
 PRSLUK — PRUSLEK
 MARAMA — TIBET ROBEC
 PREGAČA — FERTUN
 OGGLAVLJE — PEČA
 ČIZME — ŠKORNJE

II. MUŠKA NOŠNJA, Mačkovec, MMČ, inv. br. 512, 513, 514, 515, kraj 19. st.

KOŠULJA — ROBAČA
 GAČE — GAČE
 PRSLUK — PRUSLEK
 ŠEŠIR — ŠKRLAK
 ČIZME — ČIŽME

III. SVEČANA ŽENSKA NOŠNJA, Novakovec, posudila Šantek Ana, druga pol. 19. stoljeća

OPLEČE — PLEČEK
 SUKNJA — KIKLA ZGORNJA
 PODSUKNJA — SPODNJICA (3 kom.)
 PREGAČA — FERTUF S FODROM
 MARAMA ZA OGRTANJE
 POCULICA — POCELICA
 PEČA — PEČA
 VISOKE CIPELE — CIPELI

IV. ŽENSKA SVEČANA NOŠNJA, VJENČANICA, Peklenica, posudila Balažić Marija i Govedić Biserka, 1918. g.

SUKNJA — KIKLA
PREGAČA — FORTUF
ZIMSKI KAPUTIĆ — BAJKA
PODSUKNJA — SPODNJICA (2 kom.)
OGLAVLJE — VENEC (izradila CVJEĆARA TAMARA I KLARA ZADRAVEC)
CIPELE — CIPELI
ČARAPE — ŠTOMFE

V. MUŠKA SVEČANA NOŠNJA, Vratišinec, posudio Horvat Josip, kraj 19. stoljeća.

KOŠULJA — ROBAČA
GAČE — GAČE
PRSLUK — PRUSLEK
ŠEŠIR — ŠKRLAK
ČIZME — ČIŽME

VI. ŽENSKA NOŠNJA, K MEŠI, Podturen, poklonila Salaj Terezija i posudila Drvodelić Valerija, 1900. g.

BLUZA — BALEC
SUKNJA — GUZANICA TIBETNICA
PODSUKNJA — SPODNJICA (2 kom.)
MARAMA — TIBET PIVINSKI
OGLAVLJE — POCULICA RUBAC, PRELEVANEC
CIPELE — CIPELI

VII. DJEVOJAČKA NOŠNJA, BELA TIBETNICA ZA PUCU, Vratišinec, posudila Tuksar Marija, poč. 20. st.

SUKNJA — KIKLA
PODSUKNJA — SPODNJICA (3 kom.)
BLUZA — ZDULCI
PREGAČA — FORTUF
CIPELE — CIPELI
ČARAPE — ŠTOMFI

VIII. SVEČANA ŽENSKA NOŠNJA, Donji Mihaljevec, poklonila Igrec Katarina, oko 1920. g.

BLUZA — BALEDА
SUKNJA — SUKNJA
PODSUKNJA — SPODNJICA
PREGAČA — ŠURC
CIPELE — CIPELI

IX. SVEČANA ŽENSKA NOŠNJA, ROZNI ANCUK, ZA SVETEK K MEŠI, Novakovec, posudila Grbavec Sabina, 1940. g.

BLUZA — BLJUZZ
SUKNJA — KIKLA
PODSUKNJA — SPODNJICA (3 kom.)
PREGAČA — FERTOF
MARAMA — TIBET
OGLAVLJE — RUBAC PRELEVANEC
CIPELE — CIPELI

X. DJEVOJAČKA NOŠNJA, Mačkovec, posudile Vurušić Liza, Radek Angela i Krnjak Lucija, 1910. g.

BLUZA — DUDAČ NAŠITI
SUKNJA — TIBETNICA ČREŠNJEVA
PODSUKNJA — SPODNJICA (3 kom.)
PREGAČA — FERTUF
ZIMSKA MARAMA — BUNDEK
CIPELE — VISOKI CIPELI
ČARAPE — ŠTOMFE

NOŠNJA SNIMLJENA NA TERENU 1994. GODINE

GORE: KURŠANEC, REKLA
DOLJE: MAČKOVEC, DUDAC

GORE: PODTUREN, BLUZA BALEDА
DOLJE: D. MIHALJEVEC, ZIMSKA BALEDА

NOVAKOVEC, ANCUK

MAČKOVEC, ZIMSKA NOŠNJA

GORE: MAČKOVEC, BUNDEK
DOLJE: D. MIHALJEVEC, NAŠIVENI TIBET

GORE: TURČIŠĆE, NOŠNJA ZA MLADO SNEHU
DOLJE: SV. MARIJA, SPUHAČ

OKOLICA SV. MARTINA, ZIMSKA NOŠNJA
DESNO: VRATIŠINEC, ČEŠNJEVA HALJINA
DOLJE: SV. MARIJA, TIBET BATANEC

MJESTA IZ KOJIH JE OBRAĐENA GRAĐA:

BELICA (bjaka), CIRKOVLJAN (baleda, bjaka), ČAKOVEC (podsuknja, ž. robača, bajka, m. gače), ČEHOVEC (pleček, ž. prsluk, tibet robec, bjaka), ČUKOVEC (tibet robec), DOMAŠINEC (ž. robača, ž. pruslek, m. robača bjaka), DONJA DUBRAVA (zdulec, pleček, ž. robača, bešlica, šurec, fertun, ž. pruslek, tibet robec, poculica, peča, robec, bajka, ž. čižme, m. kožulec, škrlak), DONJI MIHALJEVEC (pleček, spodnjica, suknja, šurc, ž. pruslek, tibet, poculica, prelevanec, baleda, sruhač, suknja, kup.), GARDINOVEC (tibet robec, pocelica, napliček, prelevanec, bjaka, guzanjka), GORIČAN (pleček, spodnjica, ž. robača, pojas, fortuf, ž. pruslek, tibet robec, poculica, prelevanec, bajka, bekeš, ž. čižme, frak, m. robača, gače, m. pruslek, škrlak, čižme, m. bundek, bekeš), GORNJI MIHALJEVEC (spodnjača, štrikanec, suknja robača), HODOŠAN (bjaka), IVANOVEC (prelevanec), JURČEVEC (pojas, tibet robec, poculica), KNEZOVEC (fertuf, parlevanec, reklina, tibetnica), KOTORIBA (fortuf, tibet robec, poculica, ukrasna igla, bajka), KURŠANEC (rekla, spodnja košulja, fertuf, poculica, bajka, šolce, škornje, tibetnica, m. pruslek), MACINEC (tibet, tibetnica), MAČKOVEC (zdulci, unterka, pojas, fortuf, tibet, štrikanec, bundek, peča, bajka, bendek, visoki cipeli, bljuž, dudač, kikla, m. robača, gače, m. pruslek, škrlak), MAROF (kikla, suknja, fortuk, ž. pruslek, tibet, suknati robec, prelevanec, bajka, jankrlin, guzanica, leganica, m. robača, gače), MURSKO SREDIŠĆE (fortuf), NOVAKOVEC (pleček, spodnjica, kikla, fortuf, šurc, tibet, bundek, poculica, nec, prelevanec, končenec, bendek, bljuž, dudač, kikla, suknja ancuk, peča, m. robača, gače, m. pruslek), OPOROVEC (zdulci, pleček, spodnjica, untrčka, ž. robača, bešva, fertuf, pruslek, tibet, pocelica, prelevanec, končanec, molnati robec, cokli, čižme, m. robača, gače, m. pruslje, škrljak, čižme, m. reklec, kožuh), PALINOVEC (fortuf, prelevanec, baleda, dudač, suknja listernjača, plisirka, tibetnica), PEKLENICA (zdulci, pleček, untrčka, kikla, fortuf, ž. pruslek, tibet, štrikanec, kapica, bajka, suknja guzanjka, tibetnica, nec), PODTUREN (pleček, spodnjica, kikla, fortuf, ž. pruslek, tibet robec, bundek, pocelica, nec, prelevanec, baleda, cipeli, balec, tibetna kikla), SV. JURAJ U TRNJU (končenec), SV. MARIJA (ž. robača, suknja, fertuf, šurec, tibet, naštrikani robec, bajka, bokeš, baleda, frak, sruhač, pleček, suknja faldanka, plisirka), SV. MARTIN (poculica), ŠTEFANEC (ž. pruslek, tibet robec, prelevanec), ŠTRUKOVEC (tibet robec), TURČIŠĆE (spodnjica, fertuf, stavljaca, poculica, prelevanec, dudač, guzanjka, ž. robača), VRATIŠINEC (pleček, spodnjica, robača, fertuf, fortuf, tibet, prelevanec, končenec, tibetica, m. robača, gače, m. pruslek), VUKANOVEC (tibet robec, robec).

NOŠNJA NA TERENU I KAZIVAČI:

DONJI MIHALJEVEC, Igrec Katarina, Buković Emilija
GORNI MIHALJEVEC, Puklavec Anica, Mikulan Marija
KURŠANEC, Zuber Branka
MAROF, Trstenjak Stanko, Kralj Julijana
MAČKOVEC, Krnjak Lucija
NOVAKOVEC, Šantek Ana, KRNJAK Lucija
PEKLENICA, Govedić Biserka, Mutvar Marija
PODTUREN, Drvoderić Valerija
SV. MARIJA, Gašparić Barbara
TURČIŠĆE, Vincens Nevenka
VRATIŠINEC, Vugrinec Marija, Tukser Marija

IZVORI — LITERATURA:

- K. Kenc-Bešković, Narodna nošnja Međimurja, Oporovec, Zg. 1985.
I. Hranjec, Zipka vu horvatskem cvetnjaku, Čk. 1991.
V. Tkalčić, Međimurska seljačka nošnja na slici čakovečkog grada iz prve pol. 19. st., Narodna starina 33, 1937.
F. Gönzi, Muraköz es nepe, Bp. 1895.
Rukopis iz dokumentacije Ez, Goričan 1936.
Dokumentacija MMČ

POPIS SURADNIKA KOJI SU PRIPOMOGLI REALIZACIJI IZLOŽBE:

Imbrišak Adela, Čakovec
Ivačić Marija, Čakovec
Loparić Ana, Čakovec
Novak Blaženka, Čakovec
Rosić Vera, Čakovec
Šimunković Dragica, Čakovec
Vincens Nevenka, Čakovec
Zadravec Klara, Čakovec
Buković Emilija, Donji Mihaljevec
Igrec Katarina, Donji Mihaljevec
Mikulan Marija, Gornji Mihaljevec
Puklavec Anica, Gornji Mihaljevec
Zuber Branka, Kuršanec
Kralj Julijana, Marof
Trstenjak Stanko, Marof
Krnjak Lucija, Mačkovec
Radek Angela, Mačkovec
Vurušić Liza, Mačkovec
Grbavec Sabina, Novakovec
Šantek Ana, Novakovec
Balažić Marija, Peklenica
Govedić Biserka, Peklenica
Jug Nada, Peklenica
Kiš Katarina, Peklenica
Mutvar Marija, Peklenica
Drvoderić Valerija, Podturen
Hranilović Slavica
Salaj Terezija, Podturen
Novak Magdalena, Sv. Križ
Gašparić Barbara, Sv. Marija
Vadas Marija, Sv. Marija
Kutnjak Terezija, Sv. Martin
Jančec Franca, Turčišće
Horvat Josip, Vratišinec
Tukser Marija, Vratišinec
Vugrinec Marija, Vratišinec
Novak Elizabeta, Štrigova
Kutnjak Anika, Zebanec

SPONZORI:

GRADSKO POGLAVARSTVO ČAKOVEC
LIST »MEĐIMURJE«
OTVORENO SVEUČILIŠTE ČAKOVEC
MEĐIMURSKA BANKA
FRIZERSKI SALON KATICA TOPALOVIĆ
»SAVA« OSIGURANJE ČAKOVEC

IZLOŽBA UČENJAKA ČAKOVCA

NAKLADNIK: MUZEJ MEDIMURJA ČAKOVEC
ZA NAKLADNIKA: LJ. RAMUŠČAK, PROF.

AUTOR IZLOŽBE, TEKSTA, KATALOGA: SMILJANA PETR-MARČEC, PROF.

PROSLOV: DRAGICA ŠIMUNKOVIĆ

POSTAVA IZLOŽBE: SMILJANA PETR-MARČEC, ERIKA NAD-JERKOVIĆ

LUTKE: ZVONKO LONČARIĆ, AK. KIPAR

KATALOG/PLAKAT: ERIKA NAD-JERKOVIĆ

FOTOGRAFIJE: BOJAN DAMIŠ

LEKTOR: LJUBICA DUIĆ-JOVANOVIĆ

TISAK KATALOGA: TIZ ZRINSKI d.d., ČAKOVEC

NAKLADA: 500

NOVAKOVEC, OKO 1914.

ZADNJA STRANA: PODTUREN, POČETAK 20. STOLJEĆA

